

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АВТОКРАТІЯ – система влади, що спирається на домінацію однієї людини або окремої групи людей; ці суб'єкти привласнили політичну владу, а легітимність і повноваження державних органів «виводяться» з їх волі.

АГРЕСІЯ – збройний напад однієї або кількох держав на іншу.

АКТИВНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – сукупність дій, спрямованих на формулювання і реалізацію політичних цілей, що пов'язані з ролями, які відіграють індивіди або групи в політичній системі.

АНЕКСІЯ – означає захоплення частини (або всієї) території однієї держави іншою державою, яке є наслідком агресії.

ВЕТО – правовий інструмент, який створює можливість конкретному державному органу висловити негативне ставлення до рішення, прийнятого іншим органом, що затримує або забороняє введення цього рішення в дію.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – спосіб формування зв'язків і відносин між законодавчою і виконавчою владами у ліберально-демократичних державах та механізми, які служать реалізації представницькими органами контрольної функції щодо виконавчої влади.

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИЙ – можливість певної особи або групи осіб спрямовувати (частіш за все з метою реалізації власних інтересів) діяльність суб'єкта, який приймає політичні рішення.

ВИБОРИ – метод, який служить визначенню серед кандидатів осіб, що мають займати певну виборну посаду або місце у представницькому органі держави.

ВИБОРЧА СИСТЕМА – сукупність правових і політичних норм, які визначають правила проведення виборів.

ГЕНОЦИД – здійснювана владою політика масового винищення і переслідування певних груп людей за ознаками їх расової, етнічної, релігійної, культурної належності.

ГЕОПОЛІТИКА – напрямок політичної думки, який вивчає взаємодію політичних явищ і процесів з природно-географічними факторами.

ГЛОБАЛІЗМ – багатозначне поняття, зміст якого змінюється залежно від сфери його застосування і методологічних підходів до його визначення.

ГРОМАДЯНСЬКА НЕПОКОРА – у широкому розумінні означає протистояння громадян інститутам політичної влади, які приймають незаконні рішення або такі, що суперечать суспільним цінностям або мають негативні наслідки для окремих груп чи суспільства в цілому.

ГРОМАДЯНСТВО – правові стосунки, що поєднують індивіда з державою; вони складаються з прав, які належать індивіду, а також з його обов'язків перед державою.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО – суспільство, в якому сукупність інститутів, різного роду добровільних організацій, спілок і об'єднань є основою самостійного, вільного від втручання держави розвитку громадян, вираженням їх власної активності, ініціатив і потреб.

ГРУПА ІНТЕРЕСУ – організація, яка має формальну структуру і спільні цілі і спрямована на здійснення впливу на процес формулювання і впровадження у життя державної політики.

ДЕМОКРАТІЯ – у найбільш загальному значенні це така форма правління, в якій влада належить народу.

ДЕРЖАВА – тип політичної організації, яка охоплює сукупність політичних норм і населення, яке займає визначену територію, підпорядковану єдиному центру суверенної політичної влади.

ДЕРЖАВА ПРАВОВА – тип держави, в якій відносини громадян і держави врегульовані нормами права і дії органів державної влади підкоряються нормам права.

ДЕСПОТИЗМ – форма необмеженої влади, яка вимагає безумовної покори підданих.

ДИКТАТУРА – загальна категорія, що охоплює різні типи політичних режимів (авторитарні, тоталітарні і фашистські).

ДОКТРИНА ПОЛІТИЧНА – це сукупність систематизованих поглядів і положень високої загальності, характерних для даної політичної позиції, які визначають перебіг і мету дій, що ведуть до здобуття і утримання політичної влади або отримання впливу на неї.

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА – напрям сучасної політики, спрямований на захист навколишнього середовища.

ЕКСТРЕМІЗМ ПОЛІТИЧНИЙ – комплекс поглядів, концепцій, ідей різного роду внутрішньої послідовності або доповнюваності і зв'язаних з ним дій, які мають крайній характер

ЕЛЕКТОРАТ – сукупність виборців, які мають право брати участь у голосуванні, метою якого є обрання депутатів законодавчого органу, органів місцевого самоврядування або президента.

ЕЛІТА – цей термін став поширеним у ХХ ст. в політичному лексиконі для визначення групи/груп людей, які відрізняються від більшості людей особливими здібностями у своїй сфері діяльності, своїм місцем у суспільно-політичній структурі, своїм впливом на політичні процеси прийняття рішень.

ЕМБАРГО – заборона вивезення або ввезення певних товарів, сировини, складових матеріалів до країни або групи країн.

ЗАМАХ ДЕРЖАВНИЙ – політичний переворот, який здійснюють, як правило, особи, що належать до вузького кола правлячої еліти, метою якого є повалення законно існуючої влади.

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНА – тенденція об'єднання держав у більші регіональні або субрегіональні угруповання.

ІСЛАМСЬКИЙ АКТИВІЗМ – більш або менш організовані форми політичної активності вірних ісламу, метою яких є створення ісламських держав із законами шаріату (домінування ісламу і конституційна заборона практикування інших релігій).

КЛІЄНТЕЛІЗМ – термін, з допомогою якого окреслюють специфічний тип соціальної структури або/і механізм суспільних зв'язків, існуючих між двома суб'єктами (патрон – клієнт), з яких кожний має відмінний соціоекономічний статус і нерівні шанси здійснення політичного впливу.

КОАЛІЦІЯ – у широкому значенні порозуміння двох або більшої кількості суб'єктів суспільно-політичного життя, які вирішили співробітничати для отримання максимальної вигоди.

КОМПРОМІС – добровільне, по-різному вмотивоване порозуміння учасників конфлікту, яке полягає у взаємних поступках та угоді про припинення боротьби або про спільну реалізацію частини інтересів.

КОНСЕНСУС ПОЛІТИЧНИЙ – порозуміння суб'єктів політики з приводу протиріччя їх істотних інтересів.

КОНСОЛІДАЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ – у широкому розумінні процес зміцнення основ демократії, спрямований на їх захист від швидкого або поступового руйнування і наступної стабілізації політичного режиму.

КОНСТИТУЦІЯ – правовий акт особливого політичного значення, який перш за все окреслює принципи організації і функціонування державного апарату та головні права й свободи громадян.

КОНФОРМІЗМ – позиції і поведінка індивіда, які полягають у дійсному або поверховому пристосуванні і підкоренні цінностям і нормам, що є обов'язковими в даній суспільній групі й уніфікації своєї поведінки з поведінкою групи

МАНПУЛЯЦІЯ – у загальному розумінні метод впливу на людей, який полягає у закамфльованому формуванні – без їх відома і волі – поглядів, цінностей, емоцій і поведінки.

МОНАРХІЯ – форма держави, в якій функції глави держави виконує довічний і, як правило, наслідний (спадкоємний) монарх (напр., король, цар, великий князь).

НАЦИЗМ – німецький різновид фашизму, який також називають гітлерізмом.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ – процес переходу до держави приватної власності або прав на виконання деяких видів діяльності.

НАЦІОНАЛІЗМ – багатозначний термін, який частіше використовують для визначення політичної ідеології, що служить обґрунтуванням мобілізаційних

дій політично активної частини певного етносу, спрямованих на створення власної держави або на ствердження особливої місії даного народу серед інших.

НОМЕНКЛАТУРА – термін, який позначає певний тип політичної еліти, існуючої в однопартійних авторитарних або тоталітарних режимах.

ОЛІГАРХІЯ – форма правління, за якої влада знаходиться в руках малої привілейованої групи.

ОПОЗИЦІЯ ПОЛІТИЧНА – політичне об'єднання, яке більш або менш організованим способом, користуючись як конституційними, так і позаконституційними методами проведення політичної боротьби, прагне здобути владу або прагне її змінити.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ – міжнародна універсальна політична організація, яка об'єднує майже всі держави світу (185 у 1995 році). Своєю діяльністю ООН охоплює практично всі сфери міжнародного життя: від проблем миру і безпеки (головні завдання ООН) до економічного, технічного, культурного, гуманітарного співробітництва і розвитку. ООН є найбільш універсальним форумом, координуючим міжнародну діяльність його членів.

ПАРТІЯ ПОЛІТИЧНА – добровільна організація людей, об'єднаних спільною ідеологією (політичною програмою), яка прагне здійснювати державну владу або приймати участь в розробці і здійсненні державної політики.

ПЛЕБІСЦИТ – особливий вид референдуму, на який виноситься питання належності певної території до даної держави, або питання довіри до правління конкретного політика, який прагне продовжити його без застосування процедури виборів.

ПРОПАГАНДА ПОЛІТИЧНА – цілеспрямований, здійснюваний із застосуванням методів переконання й маніпуляції емоційно-інтелектуальний вплив на свідомість індивідів і суспільних груп з метою модифікації і потенційної зміни їх політичних настанов і поведінки відповідно до інтересів суб'єктів політики і політичної влади.

ПРОФСПІЛКИ – об'єднання працівників, головною метою яких є здійснення впливу з допомогою колективних дій на покращання умов праці і зайнятості, збільшення заробітної плати і досягнення певних політичних цілей.

РАДА ЄВРОПИ – міжнародна регіональна політична організація, що була утворена після закінчення Другої світової війни 10 західноєвропейськими країнами (Бельгія, Великобританія, Данія, Голландія, Ірландія, Італія, Люксембург, Норвегія, Франція, Швеція), які 5.05.1949 підписали в Лондоні її Статут.

РАСИЗМ – антинаукова доктрина, яка проголошує «природну» вищість одних рас над іншими, і їх призначення панувати над нижчими расами.

РЕГІОНАЛІЗМ – тенденція політичного розвитку сучасної держави, яка полягає у деконцентрації і децентралізації державної влади, переміщенні її на нижчі рівні політичної системи.

РЕСПУБЛІКА – форма держави, у якій главою держави є особа або група осіб, яких обирають на визначений час або на чолі держави стоїть орган періодично обираємий на загальних виборах.

РЕФЕРЕНДУМ – найбільш розповсюджена форма безпосередньої демократії, яка надає громадянам можливість приймати участь у прийнятті обов'язкових рішень.

РЕФОРМА ПОЛІТИЧНА – процес еволюційного, поступового і звичайно довгострокового переформування політичної системи (або її елементів), який не порушує основних правил і механізмів і проходить під контролем політичної влади.

САМОВРЯДУВАННЯ – форма задоволення спільних потреб певної громади з допомогою її власної діяльності або діяльності обраних нею представників.

СВІДОМІСТЬ ПОЛІТИЧНА – сукупність поглядів, знань, оцінок, цінностей, візій і настанов поведінки суспільства, яка є наслідком інформаційних взаємовпливів індивідів і суспільних груп.

СИСТЕМА ПАРТІЙНА – поняття, яке характеризує конфігурацію політичних партій в межах конкретної національної політичної системи, а також систему зв'язків політичних партій між собою.

СИСТЕМА ПОЛІТИЧНА – одна з головних категорій політичної науки, яка означає основну структуру, в межах якої точиться політичне життя.

СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ – соціальне й політичне явище, яке можна визначити як так звану ситуативну ідеологію, тобто конгломерат різних концепцій і ідей, що формуються і модифікуються в залежно від змін, які відбуваються в суспільному оточенні.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – процес постійного формування політичної свідомості й політичної культури індивідів, який відбувається як внаслідок отримання інформації і впливів, що йдуть від різних суб'єктів політики, так і власної діяльності (інтелектуальної і практичної) індивіда, набуття ним політичного досвіду.

СТАБІЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – здатність політичної системи протистояти непередбаченим ситуаціям, які становлять потенційну загрозу для її існування.

СТРАЙК – колективне рішення працівників про припинення виконання праці на умовах, що диктуються працедавцем, з метою примусити його погодитися на вимоги працівників.

ТЕРОР – спосіб дії держави, певна політична практика, яка спирається на використання державним апаратом різних форм і методів застосування насильства (включно з фізичною ліквідацією супротивника), метою якої є і поширення серед членів суспільства почуттів побоювання і переляку, непевності і розгубленості.

ТЕРОРИЗМ МІЖНАРОДНИЙ – терористичні дії, які впливають на міждержавні стосунки і загальну міжнародну ситуацію.

ТЕРОРИЗМ ПОЛІТИЧНИЙ – метод політичної боротьби, стратегія і тактика, яка визнає застосування насильства як найбільш ефективного способу досягнення певних політичних цілей, пов'язаних з ліквідацією існуючого стану речей.

ТРИПАРТИЗМ – система взаємодії уряду з профспілками і організаціями працедавців, у межах якої обговорюються і погоджуються заходи у сфері регулювання трудових відносин.

ФЕДЕРАЦІЯ – об'єднання держав (суб'єктів ф., які в різних країнах мають назву штатів, земель, республік, кантонів, провінцій, областей), які частково відмовляються від своєї суверенності на користь союзу. Ф. є елементом форми держави і визначає її політико-територіальну структуру.

ФРАКЦІЯ ПОЛІТИЧНА – організована і дисциплінована група людей, що відокремлюється з більш широкого політичного об'єднання при збереженні з ним організаційних зв'язків, і відома своєї відмінності, яка виникає з прийняття особливих ідей, реалізації специфічних цілей або надання переваги відмінному стилю політичної поведінки.

ХРИСТИЯНСЬКА ДЕМОКРАТІЯ – суспільно-політичний рух, що виник у деяких європейських країнах у другій половині XIX ст., інспірований соціальною доктриною католицької церкви, хоча у структурному відношенні залишається незалежним від церковної ієрархії.

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – риса політичної організації, яка визначає формальний або неформальний спосіб розподілу повноважень на прийняття рішень, який полягає у тому, що вони зосереджуються на вищих щаблях організації за рахунок нижчих.

ЦЕНЗУРА – контроль висловлювань з точки зору їх відповідності політиці державних влад і підтримуваних ними цінностей.

ШОВІНІЗМ – різновид націоналістичної політики і свідомості, зміст яких полягає в розповсюдженні ненависті і ворожнечі щодо інших націй і народів.